

УДК 347.77:338.5
ББК 67.404.3+65.49-86
А66

*Рекомендовано вченою радою НДПВ НАПрН України
(Протокол № 10 від 17 грудня 2013р.),
Інституту регіональних досліджень НАН України
(Протокол № 12 від 27 грудня 2013 р.)*

Рецензенти:

М. К. Галянич, доктор юридичних наук, професор,
О. Б. Бутнік-Сіверський, доктор економічних наук, професор,
В. П. Соловійов, доктор економічних наук, професор

А66

Андрощук Г. О., Давимука С. А.

Інтелектуальна власність у науково-технічній сфері: методи та принципи вартісної оцінки : монографія. – К. : Парламентське видавництво, 2014. – 304 с.

ISBN 978-966-611-956-1

Розглянуто теоретичні та практичні аспекти економіко-правових проблем оцінки вартості інтелектуальної власності (ІВ) і нематеріальних акти вів. Аналізується ІВ як об'єкт оцінки вартості: поняття, класифікація, джерела законодавства, міжнародні стандарти охорони.

Дається методологія оцінки об'єктів ІВ як нематеріальних активів (поняття ринку, вартості, ціни, особливості оцінки об'єктів ІВ). Аналізується нормативно-правова база оцінки, міжнародні та зарубіжні стандарти облік й оцінки І В, стан та проблеми приватизаційних процесів, сучасного ринку оціночних послуг в Україні. Наводяться методологічні підходи до оцінки вартості об'єктів ІВ, систематизація підходів і методів оцінки ІВ, урахування ризиків, зарубіжна та вітчизняна практика оцінки окремих об'єктів І В, нематеріальних активів, франшизи, гудвілу, людського капіталу.

Розрахована на спеціалістів-оцінювачів, патентних повірених, наукових працівників, викладачів, аспірантів і студентів вищих навчальних закладів.
Літер. 130.

УДК 347.77:338
ББК 67.404.3+65.49-81

ISBN 978-966-611-956-1

© Г. О. Андрощук, С. А. Давимука, 2014

© Парламентське видавництво, макет, 2014

ЗМІСТ

ВСТУП	5
Розділ 1	
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ	
У НАУКОВО-ТЕХНІЧНІЙ СФЕРІ	9
1.1. Загальна характеристика і складові інтелектуальної власності	10
1.1.1. Поняття інтелектуальної власності та її права	11
1.1.2. Класифікація об'єктів інтелектуальної власності	17
1.2. Джерела законодавства з питань інтелектуальної власності	32
1.3. Міжнародні стандарти охорони прав інтелектуальної власності	35
1.4. Ліцензії	36
1.5. Франчайзинг	40
1.6. Гудвіл	41
1.7. Види платежів при передачі прав на об'єкти інтелектуальної власності	43
Розділ 2	
ПРИНЦИПИ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ	
В НАУКОВО-ТЕХНІЧНІЙ СФЕРІ	49
2.1. Поняття ринку, вартості, ціни	49
2.1.1. Поняття ринку	49
2.1.2. Вартість	51
2.1.3. Ціна та її формування	55
2.2. Поняття і основні цілі оцінки об'єктів інтелектуальної власності	56
2.3. Особливості оцінки об'єктів інтелектуальної власності	59
2.4. Процедура проведення незалежної оцінки майна	69
2.5. Регулювання професійної оціночної діяльності	72
2.5.1. Нормативно-правова база оцінки	72
2.6. Міжнародні та зарубіжні стандарти обліку і оцінки інтелектуальної власності	76
2.6.1. Міжнародні стандарти фінансової звітності (IAS 38)	80
2.6.2. Стандарти оцінки і звітності Сполучених Штатів Америки	92
2.6.3. Європейські стандарти оцінки	93
2.6.4. Класифікація моделей бухгалтерського обліку та оцінки інтелектуальної власності деяких країн світу	96
2.7. Стан та проблеми приватизаційних процесів сучасного ринку оціночних послуг в Україні	100
Розділ 3	
МЕТОДИ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ОБ'ЄКТІВ	
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	108
3.1. Основні принципи ціноутворення вартості інтелектуальної власності	109

3.2. Систематизація підходів і методів оцінки інтелектуальної власності	114
3.2.1. Дохідний підхід	115
3.2.2. Витратний підхід	121
3.2.3. Порівняльний підхід	123
3.3. Порівняльна характеристика підходів до оцінки інтелектуальної власності	125
3.4. Урахування ризиків при оцінці вартості об'єктів інтелектуальної власності	129

Розділ 4

ПРАКТИКА ОЦІНКИ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В НАУКОВО-ТЕХНІЧНІЙ СФЕРІ .....

132

4.1. Визначення вартості винаходу	132
4.2. Визначення вартості корисної моделі	133
4.3. Визначення вартості промислового зразка	136
4.4. Визначення вартості комерційної таємниці, ноу-хау	138
4.5. Визначення вартості товарного знака, фірмового найменування, брэнда	141
4.6. Визначення вартості франшизи і ставки роялті	154
4.7. Визначення вартості авторських і суміжних прав	159
4.8. Визначення вартості селекційних досягнень	162
4.9. Визначення вартості ліцензій	163
4.10. Визначення вартості гудвілу	166
4.11. Визначення вартості порушення патентних прав	171
4.12. Визначення розміру винагороди за створення і використання об'єктів права промислової власності	181
4.13. Визначення економічної ефективності витрат на наукові дослідження і розробки та їх впровадження у виробництво	217
4.14. Визначення вартості «людського капіталу»	232

ВИСНОВКИ	238
-----------------------	-----

ДОДАТКИ	243
----------------------	-----

<i>Додаток 1.</i> Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні»	243
---	-----

<i>Додаток 2.</i> Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності»	263
--	-----

<i>Додаток 3.</i> Кодекс професійної етики Українського товариства оцінювачів	271
---	-----

<i>Додаток 4.</i> 3.2. Методичні рекомендації «Визначення прибутку від використання об'єктів промислової власності»	274
---	-----

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	297
---	-----

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі розвитку світового господарства результати інтелектуальної діяльності, знання та досвід набувають особливого значення.

Роль інтелектуальної власності (ІВ) в економічному розвитку зростає в усьому світі, випереджаючи значущість засобів виробництва і природних ресурсів [31]. За оцінками Світового банку, фізичний капітал у сучасній економіці формує 16 % загального обсягу багатства кожної країни, природний – 20 %, а людський творчий капітал – 64 %. У таких країнах, як США, Японія і Німеччина, частка інтелектуального капіталу становить до 80 % національного багатства. Нині матеріальні цінності створюються за рахунок запровадження нових технологій та використання новаций, тобто застосування творчих знань на практиці. Обсяг торгівлі правами ІВ та ліцензіями на здійснення цих прав у світі розвивається дуже динамічно й оцінюється у сотні мільярдів доларів на рік. Частка нових або вдосконалених технологій, товарів, обладнання, які містять інтелектуальні здобутки, у розвинутих країнах сягає 70–85 % приросту ВВП.

Актуальність визначення ролі ІВ, належної їй оцінки та відображення в структурі активів господарських товариств і державних підприємств та організацій у період формування ринкових відносин важко переоцінити.

Оцінка ІВ натеper є однією з найскладніших і глибоких проблем теорії і практики як українського, так і міжнародного високотехнологічного бізнесу.

Досить часто вартість ІВ компанії перевершує вартість усіх її матеріальних активів і є основним ресурсом компанії в її маркетинговій стратегії. Саме нематеріальні активи тепер становлять приблизно половину, а у високотехнологічних, наукових галузях 70–80 % майнового комплексу процвітаючого промислового підприємства в країнах з розвинутою ринковою економікою. Це особливо актуально для підприємств, що мають стійку ділову репутацію на ринку та володіють відомими торговими марками або працюють на ринку наукоємної продукції.

Без перебільшення можна говорити про те, що в сучасному світі ІВ є першопричиною і основним рухомим фактором, що забезпечує конкурентоспроможність товарів, фірм і навіть держав на ринку товарів і послуг, а отже – їхню економічну могутність [19, 31].

Досягнення науки і техніки, літературні, художні, музичні твори та інші продукти творчої діяльності є інтелектуальним запасом будь-якої країни і одним з головних ресурсів її розвитку. Недарма інтереси

АНДРОЩУК ГЕННАДІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, завідувач лабораторії правового забезпечення розвитку науки і технологій НДІ інтелектуальної власності Національної академії правових наук України. Має вищу технічну та юридичну освіту, кандидат економічних наук, доцент, консультант Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти.

Автор (співавтор) 25 монографій та понад 400 наукових робіт з економіко-правових проблем інтелектуальної власності та інноваційної діяльності, 10 винаходів і 87 рацпропозицій.

Нагороджений почесним знаком Міністерства освіти і науки України «За наукові досягнення», відзначений Подякою Апарату Ради національної безпеки і оборони України, орденом МПА СНД «Содружество», Почесною грамотою Верховної Ради України.

ДАВИМУКА СТЕПАН АНТОНОВИЧ, провідний науковий співробітник Інституту регіональних досліджень НАН України, доктор економічних наук, професор, народний депутат України 4, 5, 6-го скликань, заслужений економіст України, лауреат премії ім. акад. Вавилова, нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня.

Основна сфера наукових інтересів: розробка концептуальних теоретичних, методологічних та практичних аспектів приватизації в Україні; основи оцінки результатів і наслідків приватизації на промислових підприємствах; соціально-економічні проблеми приватизації об'єктів та шляхи їх вирішення; механізми управління акціонерною власністю; регіональні моделі реструктуризації приватизованих об'єктів.

Найбільш суттєві теоретичні і практичні результати досліджень автора опубліковані в понад 150 наукових публікаціях, серед них 14 монографій, 22 винаходи.